

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

6

1909

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★

BAS. N. GRÉGORIADÈS

1858-9, ὡς καὶ τὴν ἐν Μόσχᾳ τῷ 1808 καὶ ἔπειτα ἐν Βιέννῃ τῷ 1811 ἐκδοθεῖσαν συγγραφὴν τοῦ Ἰωάννιτου Γ. Κρομμύδα Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἰνεστῶσης κοινῆς γλώσσης, ἐν ἧ ἄρκεται περιλαμβάνοντο λέξεις ἡπειρωτικαί.

Καὶ βεβαίως μὲν εὐπρόσδεκτος θὰ ἦτο ἡ ἔκδοσις τοῦ Γλωσσαρίου τούτου πλήρους, εἴον συνετάχθη τὸ κατ' ἀρχάς, περιλαμβάνον καὶ λέξεις δημῶδεις χρήσεως πανελληνίου ὡς καὶ λέξεις ξενικὰς ἐπιχωριαζούσας ἐν Ἠπειρῷ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδόντος υἱοῦ Κωνσταντίνου ἀφαίρεισιν τῶν ξενικῶν λέξεων καὶ τῶν πανελληνίων πλὴν ἐκείνων ὅσαι ἐν Ἠπειρῷ φέρονται ὑπὸ σημασίαν διάφορον ἢ μὲ μικρὰν τινα παραλλαγὴν, αἰτινες καὶ ἐξετυπώθησαν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει διὰ τυπογραφικῶν στοιχείων διαφόρων, ἀσπᾶσιον εἶνε τὸ διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ εἰς τοὺς μελετητὰς τῆς ἰθνηκῆς γλώσσης προσφερόμενον δῶρον. Εὐχαριστοῦμεν δὲ τὸν ἐκδότην καὶ διότι ἐφρόντισε νὰ πλουτίσῃ τὸ ἔργον διὰ τῆς προσθήκης γνησιῶν ἡπειρωτικῶν λέξεων διαφυγουσῶν τὸν συλλογία καὶ περιλαμβανομένων ἐν νεωτέραις γλωσσικαῖς ἡπειρωτικαῖς συλλογαῖς ἢ ἐν δημοτικοῖς ᾄσμασι τῆς Ἠπειροῦ.

Bibliotheca hagiographica graeca. Ediderunt socii Bollandiani. Editio altera emendatio. Accedit Synopsis metaphrastica. Bruxellis. Société des Bollandistes. 1909. Εἰς 8ον σ. XV, 298.

Μεγάλας παρέσχον εἰς τὴν ἐπιστήμην εὐκολίας οἱ ἀκαταπόνητοι Βολλανδισταὶ ἤδη διὰ τῆς πρώτης ἐν ἔτει 1895 ἐκδόσεως τῆς *Bibliotheca hagiographica graeca*. Ἐξαντληθείσης δὲ τῆς ἐκδόσεως ἐκείνης, εὐλογον ἦτο ἡ δευτέρα αὕτη νὰ ὑπερτερῆσῃ τὴν πρώτην κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, ἧτις εἶνε σχεδὸν τριπλασία τῆς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει. Ἦγε δὲ εἰς τὴν αὕξησιν ταύτην τοῦτο μὲν ἡ ἐπιμελεστέρα ἐκ δευτέρων φροντίδων συμπλήρωσις τοῦ ἤδη πρότερον συνειλεγμένου ὕλικου, τοῦτο δ' ἡ κατὰ τὰ δεκατέσσαρα ἔτη τὰ διαρρεύσαντα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως εὑρεσις νέων βίων ἀγίων καὶ πανηγυρικῶν εἰς αὐτοὺς λόγων ἕνεκα τῆς ὁσημέραι ἐντρεχεστέρας ἐξερευνησεως τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως καὶ τῆς ἐκδόσεως νέων καταλόγων τῶν ἐν αὐταῖς ἀποκειμένων κωδίκων. Γνωστὸν δ' εἶνε ἄλλως, ὅτι αὐτοὶ οἱ Βολλανδισταὶ εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλοι συνετέλεσαν

κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συστηματικῶς εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἐν τοῖς χειρογράφοις βίων ἀγίων διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἢ εἰσηγήσει αὐτῶν συνταχθέντων ἐιδικῶν ἀγιολογικῶν καταλόγων, οἵτινες κοσμοῦσι τοὺς τόμους τῶν *Analecta Bollandiana*.

Ἄλλὰ καὶ περὶ τὴν μέθοδον εἶνε πολὺ τελειότερα ἢ προκειμένη δευτέρα ἔκδοσις. Συνετέλεισε δὲ καὶ εἰς τοῦτο ἡ τε βιβλιογραφικὴ καὶ ἄλλη πείρα τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἧς τάγαθὰ πορίσματα ἐκορυφώθησαν ἐν τῇ *Bibliotheca hagiographica latina*, ἧτις, ἐκδοθεῖσα ἐξ ἔτη μετὰ τὴν ἑλληνικὴν τῷ 1901, ἐχρησίμευσεν ἐν πολλοῖς καὶ ὡς πρότυπον τῆς διατάξεως τῆς ὕλης ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει τῆς ἑλληνικῆς ἀγιογραφικῆς βιβλιογραφίας.

Οἱ Βολλάνδισται ἐκδῶται ἐκθέτουσιν ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοὶ τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως κυριωτάτας διαφορὰς τῆς δευτέρας, ἅς θεωροῦμεν περιττὸν νὰ παριθμήσωμεν ἐνταῦθα. Τοῦτο μόνον ἀρκούμεθα λέγοντες, ὅτι αἱ ἐπελθοῦσαι βελτιώσεις οὐ μόνον εἰς μεθοδικωτέραν διάταξιν τῆς πληρεστερας ὕλης ἀναφέρονται, ἀλλὰ καὶ τῆς πρακτικότητος ἐν τῇ χρήσει τοῦ βιβλίου στοχάζονται. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἐντύπων οὐδέποτε παρέλιπον τὴν μνείαν τῶν μάλιστα κοινῶν καὶ ἐν πολλαῖς βιβλιοθήκαις ἀποκειμένων βιβλίων, ἐξ ἑτέρου δ' ἐφρόντισαν ὅπως προκρίνηται ἡ μνεία ἐκδόσεων νεωτάτων καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς κριτικῆς παρεσκευασμένων. Εἰς τὴν πρακτικωτέραν δὲ χρῆσιν, τὴν ἀποφυγὴν συγχύσεων καὶ τὴν εὐκολίαν τῶν παραπομπῶν ἀπευθύνονται διάφορα ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει, οἷον ἡ παρὰ τὸ ὄνομα ἐκάστου ἀγίου παράθεσις τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔδρασεν ἢ ἐμαρτύρησεν, ὅπου εἶνε γνωστὸς καὶ ἡ παρ' ἑκάστον βίον ἢ πανηγυρικὸν προσθήκη αὐξήσαντος ἀριθμοῦ, ὅστις ἔλειπεν ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκδόσει. Παρεβλήθησαν δ' ἐκ νέου αἱ παρατιθέμεναι ἀρχαὶ καὶ τὰ τέλη τῶν κειμένων, καὶ ἐπληρωθῆθησαν μὲν τυπογραφικὰ παροράματα (οἷον ἐν σ. 238 ἀρ. 1688 τῆς νέας ἐκδόσεως ζωοποιῶ ἀντὶ τοῦ ἐν σ. 122 τῆς α' ἐκδόσεως, ἐν λ. *Symeon stylita senior* 3 ἰσφαλμένου ζωοποιῶ. — ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. . . καὶ ὀρθοδόξως ὀδηγήσας ἐκοιμήθη. . . ἀμὴν ἐν σ. 35 ἀρ. 227 τῆς νέας ἐκδόσεως ἀντὶ τοῦ ἐν σ. 17 ἐν λ. *Bartholmaeus* 1 τῆς α' ἐκδόσεως καὶ ἐν τῷ

ὀνόματι τοῦ κυρίου . . . ἀμὴν) ¹. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ ἤδη ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει εὐλογος παράλειψις τῶν δοξολογιῶν, δι' ὧν συνήθως περατοῦνται οἱ βίοι καὶ πανηγυρικοὶ λόγοι τῶν ἁγίων, καὶ ἡ παράθεσις τοῦ πραγματικοῦ ἀνευ αὐτῶν τέλους, εἶτι συστηματικώτερον ἐπεδιώχθη ἐν τῇ προκειμένῃ δευτέρᾳ.

Ὁ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει πίναξ *Libri saepius allati*, ἀντιβαλλόμενος πρὸς τὸν ἐν τῇ πρώτῃ *Libri compendio citati*, δεικνύει ὅποσον πλουσιώτεροι εἶνε αἱ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς δευτέρας ἐκδόσεως προκείμεναι πηγαί. Ἰδίως δὲ προσοχῆς ἀξία εἶνε ἡ μεγάλη διαφορὰ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν νέων ἑλληνικῶν ἀγιογραφικῶν συλλογῶν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἐπιεικῆς εἶνε παρὰ πάντα ταῦτα καὶ ἡ νέα ἐκδοσις ὡς πρὸς τοὺς βραχεῖς βίους τοὺς συμπεριλαμβανομένους ἐν τοῖς Μηναιοῖς, τοῖς Συναξαρισταῖς καὶ ταῖς Ἀκολουθίαις· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔγεινεν ἐξ ἀμελείας καὶ παραλείψεως, ἀλλὰ σκοπίμως, καθ' ὅτι, ὡς ῥητῶς δηλοῦται ἐν τῷ προλόγῳ, παρασκευάζουσιν οἱ Βολλανδισταὶ *librum singularem non exiguae molis*. Εὐελπιστοῦμεν δὲ, ὅτι δὲν θέλουσιν ἀφήσει ἀχρησιμοποίητον τὸ ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις Ἀθηνῶν ἀποκείμενον ὑλικὸν ἀκολουθιῶν ὡς καὶ τὴν πλουσίαν συλλογὴν ἐν τῇ ἰδιωτικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Ἀλεξίου Κολυβά καὶ τὴν ἐπ' ἰσχάτων ὑπὸ τοῦ κ. Δουκᾶκη ὑποβληθεῖσαν πρὸς ἀγορὰν εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην.

Ἐν τῷ καθ' ὅλου δὲ διτηρήθη καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει ἡ πρακτικωτάτη διάταξις τῆς πρώτης, καθ' ἣν τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων ἐκάστων εἶνε ἀναγεγραμμένα ἀλφαβητικῶς καὶ ὑφ' ἑκάστον αὐτῶν μνημονεύονται οἱ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι βίοι (*vitae*), μαρτύρια (*passio*), ἰγκώμια (*laudatio*), ὑπομνήματα (*commentarius*) κτλ. Προστέθη δ' ἐν τέλει τῆς νέας ἐκδόσεως καὶ *Synopsis metaphrastica*, περιλαμβάνουσα πραγματείαν *De Symeonis logothetae Menologio*, καὶ σύνοψις τῶν βίων τοῦ Μεταφραστοῦ κατὰ μῆνας. Τοὺς δὲ συγγραφεῖς τῶν βίων καὶ ἰγκωμίων ἐκάστων περιλαμβάνει ὁ ἐν τέλει πίναξ *Auctorum nomina vera vel ficta*.

¹ Ἐκ τῶν δύο τούτων παραδειγμάτων γίνεται δῆλον πόσον εὐκολώτεροι εἶνε τῆς προειρηθείσης τοῦ αὐξοντος ἀριθμοῦ ἀπέβησαν αἱ εἰς τὴν δευτέραν ἐκδοσιν παραπομπαί.